

Conferentiebundel

Conferentie "opleiden en onderzoek in de school 2019"

Academische Opleidingschool "Het Utrechts Model"

Thema: "Hoe maak je het leren zichtbaar?"

Inschrijven via www.aos-hum.nl of het
aanmeldingsformulier

Woensdag 9 oktober 2019 - 15:00 - 20:30 uur
Hogeschool Utrecht - Padualaan 97 Utrecht

Conferentie “opleiden en onderzoek in de school 2019”

woensdag 9 oktober 2019

Academische Opleidingschool “Het Utrechts Model” (AOS)

Welkom op de conferentie!

Het belooft een interessante middag te worden voor iedereen die betrokken is bij het opleiden van studenten, het begeleiden van startende docenten en het verrichten van praktijkgericht onderzoek.

Wat hebben we voor je in petto?

Dit jaar is het thema “Hoe maak je het leren zichtbaar?”

Het programma bestaat uit een mix van lezingen, workshops en presentaties.

Een greep: René Kneyber neemt ons als keynotespreker mee in de vraag hoe je als school een effectief toetsbeleid kan vormgeven. Veel scholen nemen veel toetsen af, in het voortgezet onderwijs soms wel 180 toetsen per jaar. Daarom nemen veel schoolleiders en leraren hun toevlucht tot formatief toetsen. Daar gaat echter ook een boel mis. In deze lezing houdt René Kneyber een pleidooi voor een andere optiek op formatief toetsen.

Na de keynote worden zeven studenten die genomineerd zijn voor de AOS Onderwijstalentprijs 2019 in het zonnetje gezet. In een film wordt getoond welk onderzoek zij hebben uitgevoerd in opdracht van de school. De genomineerden zijn: Bethany le Sager (Werkplaats Kindergemeenschap), Candida den Harder (Christelijk College Groevenbeek), Eline Heirman (UniC), Loes van der Meijs (Christelijk Lyceum Vee-nendaa), Melanie van den Berg (Cals College), Milou Dronkert (Scala College) en Robin de Leeuw (Lek en Linge).

Tot slot van het plenaire programma krijgen de scholen die het project “Begeleiding Startende Leraren” (BSL) met goed gevolg hebben voltooid, het BSL-certificaat uitgereikt.

Na een korte pauze zullen experts uit de twaalf AOS-scholen en de drie instituten boeiende workshops en presentaties verzorgen in twee rondes. In deze conferentiebundel vind je een toelichting op deze workshops. Naast workshops zullen in deze rondes ook presentaties worden verzorgd door de docentonderzoekers uit de AOS-scholen over het onderzoek dat zij hebben uitgevoerd binnen hun school. Na de presentaties is er de mogelijkheid om met deze onderzoekers in dialoog te gaan bij de posterpresentatie.

Tussen de twee workshoprondes wordt een heerlijk buffet geserveerd in het restaurant.

Na de laatste workshopronde sluiten we af met een drankje.

Wij wensen je veel plezier en inspiratie!

Els Laroes (Universiteit Utrecht)
Esther Bos (Hogeschool voor de Kunsten Utrecht)
Inge Blauw (Hogeschool Utrecht)
Jan van Tartwijk (Universiteit Utrecht)
Willem de Vos (voorzitter AOS)
Michel van Schaik (projectleider AOS)

Programma AOS-Conferentie

14:30 - 15:00 uur	Inloop
15:00 - 16:00 uur Auditorium (collegezaal 1001)	<ul style="list-style-type: none">• opening door Willem de Vos (voorzitter AOS)• keynote René Kneyber <p>thema: Formatief handelen</p> <p>Veel scholen nemen veel toetsen af, in het voortgezet onderwijs soms wel 180 toetsen voor een cijfer per jaar. Daarom besluiten veel schoolleiders en leraren om hun toetsbeleid aan te passen en hun toevlucht te nemen tot formatief toetsen. Daar gaat echter ook een boel mis. In deze lezing houdt René Kneyber een pleidooi voor een andere optiek op formatief toetsen.</p> <p>René Kneyber, schrijver van diverse boeken over het onderwijs en onderwijsvernieuwing, waaronder "de toetsrevolutie", columnist Trouw, lid onderwijsraad en do-cent wiskunde.</p>
16:00 - 17:00 uur Auditorium (collegezaal 1001)	<ul style="list-style-type: none">• uitreiking certificaten project "Begeleiding Startende Leraren" (BSL) door Henk Zijlstra• uitreiking AOS Onderwijstalentprijzen aan studenten door Monique van de Laarschot (zie overzicht 1)• korte pitch door de workshopgevers (zie overzicht 2)
17:00 - 17:15 uur	Pauze
17:15 - 18:15 uur	Workshops ronde 1 (zie overzicht 2) incl. presentaties door docentonderzoekers (zie overzicht 3)
18:15 - 19:00 uur Restaurant	<ul style="list-style-type: none">• dinerbuffet• muzikaal intermezzo door HKU studenten van het conservatorium
19:00 - 20:00 uur	Workshops ronde 2 (zie overzicht 2) incl. presentaties door docentonderzoekers (zie overzicht 3)
20:00 - 20:30 uur Restaurant	Borrel

Hogeschool Utrecht
Padualaan 97
Utrecht

Overzicht 1: Genomineerden AOS Onderwijstalentprijs 2019

nr.	naam student	school	titel onderwijsproduct / onderzoek
1	Bethany le Sager	De Werkplaats Kindergemeenschap	Cognitive Therapies and Creative Expression to counteract Performance Anxiety
2	Candida den Harder	Christelijk College Groevenbeek	Begrijpend lezen: Leseheft
3	Eline Heirman	UniC	Iedereen is welkom!
4	Loes van der Meijs	Christelijk Lyceum Veenendaal	Docentenhandleiding vakoverstijgende projecten
5	Melanie van den Berg	Cals College	Spreekvaardigheid Engels in de onderbouw
6	Milou Dronkert	Scala College	Leerdoeldenken gecombineerd met de huidige Engelse lesmethode
7	Robin de Leeuw	Lek en Linge	Chatbot en formatieve toetsen

Overzicht 2: Workshops / presentaties ronde 1 en 2 uitgevoerd door experts uit de scholen en de instituten

nr	school / instituut	thema	expert
1		Formatief handelen, functioneel toetsen en het langetermijnleren	René Kneyber
2		Formatief handelen vormgeven met diagnostische vragen	René Kneyber
3	Fontys Hogeschool	Verdiepend leren op de werkplek volgens de methode van het 'Transformatorhuisje'	Bob Koster
4	Hogeschool Utrecht	Vraagarticulatie en doorwerking van onderzoek	Lisette Munneke
5	Hogeschool voor de Kunsten Utrecht	Muzisch perspectief op docentschap	o.a. Bart van Rosmalen, Anouk Saleming
6	Cals College / Universiteit Utrecht	Flipping the classroom: waarom en hoe?	David van Alten
7	Amadeus Lyceum	RTTI – het meten en verbeteren van leerprocessen	Oscar Elizendoorn en Gijs Bos
8	Werkplaats Kindergemeenschap	Ludodidactiek	Thijs Spook
9	Christelijk Lyceum Veenendaal	Maatwerk-leren	Cees Gouw
10	Christelijk Lyceum Veenendaal	Expeditie CLV	Caroline Soesbergen
11	Minkema College	Inzet van apps in de klas	Anne Kouwenberg
12	Studenten Universiteit Utrecht	Onderzoek naar begeleiding startende leraren	Nina van Stokkum / Sietske Zijlstra
13	Diverse scholen	Docentonderzoekers presenteren de resultaten van hun praktijkgericht onderzoek in hun school (zie overzicht 3)	diverse docenten

Overzicht 3: Praktijkonderzoek uitgevoerd door docentonderzoekers op de AOS-scholen

nr.	school	thema onderzoek	docentonderzoeker(s)
1	Amadeus Lyceum	Creativiteit en woordenschatverwerking; een handreiking voor creatieve schrijftaken in mvt-onderwijs.	Marloes Artz
2	Baarnsch Lyceum	Formatief evalueren en hoe dit vorm te geven in het nu vrij (summatief) toetsgerichte curriculum en de huidige schoolcultuur.	Charlotte George en Monique van der Linden
3	Cals College	Invloed autonomie op motivatie havo-4-leerlingen bij lessen.	Anouk Engberts en Maaike Henken
4	Christelijk College Groevenbeek	Eigenaarschap bij leerling / onderzoeksvaardigheden vwo 4.	Gonda Verhagen
5	Christelijk College Groevenbeek	Een reflectietool om eigenaarschap in de geschiedenisles van "Groevenbeek Eigen" te bevorderen.	Willemijn Schuiling en Gerike van Donkersgoed
6	Christelijk Lyceum Veenendaal	Sociaal welbevinden onder havo-3-leerlingen.	Inge Boef
7	Christelijk Lyceum Veenendaal	De voorspellende waarde van cijfers; een onderzoek naar de overgang van klas 3 naar klas 4 op de havo.	Margriet Dielemans
8	Minkema College	Motivatie bij havo 4 leerlingen.	Dennis Bos en Heleen Groenenboom
9	ORS Lek en Linge	Persona's in het onderwijs.	Christiaan van Boggelen en Pieterneel Spaan-van Braak
10	UniC	Portfolio in het kader van maatwerk/eigenaarschap.	Evelien Jacobs en Margit Pothoven
11	Vathorst College	"Nee, dit is gewoon echt een vwo-leerling." Onderscheid havo/vwo-leerling (met oog op determinatie).	Judit Hodos en Elze Meijer
12	Werkplaats Kindergemeenschap	Werkplaats portfolio, data-onderzoek doorstroom onderbouw mavo naar klas 3 mavo.	Don van Ruiten en Matthijs Hendriks
13	Werkplaats Kindergemeenschap	Didactisch coachen	Stefan Rutenfrans

Toelichting bij overzicht 1: Genomineerden AOS Onderwijstalentprijs 2019

1

Naam student:	Bethany le Sager
School:	Werkplaats Kindergemeenschap
Opdrachtgever:	Ria Friesen
Begeleider:	Tobey Nelson (HU)
Titel:	Cognitive Therapies and Creative Expression to counter-act Performance Anxiety

Beschrijving:

Dit onderzoeksproject leverde twee werkboeken voor leerlingen en een workshop voor leraren op. De twee werkboeken zijn gericht op leerlingen die zelf hun ontwikkeling ter hand nemen. Leren falen en “growth mindset” haken allebei heel mooi aan bij het ontwikkelingsgerichte onderwijs dat De Werkplaats aanbiedt. Voor leraren is een spel ontworpen om op een effectieve wijze feedback te gebruiken en om de theorie achter “growth mindset” toe te passen. De workshop gaat ook in op meer creatieve expressie in de klas en behandelt opties bij het inleveren van werk door leerlingen. Om de bezorgdheid over cijfers en toetsen te verminderen is voorgesteld om de prestaties van studenten te laten zien in relatie tot de cursusdoelen. Zo wordt er gewerkt met een groeimeter of een voortgangsbalk in combinatie met of in plaats van cijfers. Dit geeft leerlingen inzicht in hun ontwikkeling.

2

Naam student:	Candida den Harder
School:	Christelijk College Groevenbeek
Opdrachtgever:	Maarten Jansen
Titel:	Begrijpend lezen: Leseheft

Beschrijving:

De gehanteerde methode voor begrijpend lezen voor het vak Duits is eenzijdig. Leerlingen missen hoofdlijn, structuur en overzicht, werken ad hoc en passen leesstrategieën niet blijvend toe. Het vereiste leesniveau moet in tweederde van de gestelde tijd worden behaald. De motivatie van de leerlingen wordt met name negatief beïnvloed doordat de meeste teksten niet aansluiten bij de leefwereld en belangstelling van leerlingen, alsmede door gebrek aan algemene ontwikkeling. De teksten wekken geen nieuwsgierigheid of enthousiasme op. Op basis van criteria uit literatuuronderzoek is een Leseheft gemaakt dat aan deze bezwaren tegemoet komt, dicht bij de leefwereld van leerlingen en met keuzeteksten.

3

Naam student:	Eline Heirman
School:	UniC
Opdrachtgever:	Shiela Adjodhia
Begeleider:	Bart Wagemakers (HU)
Titel:	Iedereen is welkom!

Beschrijving:

'Iedereen is welkom' is een thema van vier weken over identiteit, diversiteit en mindset.

Leerlingen worden gestimuleerd te denken binnen de kaders van de "growth mindset" en proberen zo hun kijk op leerprestaties te veranderen. Leerlingen houden bijvoorbeeld hun eigen inzet en werkhouding bij en leggen diverse formatieve toetsen af. Op die manier weten de leerlingen waar ze staan in het leerproces en staan ze stil bij wat ze nodig hebben om verder te groeien. Daarnaast is er vanuit de openbare identiteit aandacht voor actieve pluriformiteit: de verschillen tussen de leerlingen staan centraal in de lesactiviteiten rondom identiteit en diversiteit. Het thema 'Iedereen is welkom' staat dicht bij de leerlingen omdat het over de leerlingen zelf gaat.

4

Naam student:	Loes van der Meijs
School:	Christelijk Lyceum Veenendaal
Opdrachtgever:	Judith Busscher
Begeleider:	Judith Kortas (HU)
Titel:	Docentenhandleiding vakoverstijgende projecten (vormgeving, uitvoering en beoordeling)

Beschrijving:

De 'Docentenhandleiding Vakoverstijgende Projecten' geeft een leidraad en praktische handvatten om vakoverstijgende projecten op een uniforme wijze vorm te geven, uit te voeren en te beoordelen. De doelstellingen van vakoverstijgende projecten, zoals 'betekenis geven aan de lesstof', 'meerwaarde bieden met het oog op ontwikkeling en de maatschappij', maar ook het 'ontwikkelen van 21^e-eeuwse vaardigheden' worden helder en overzichtelijk uiteengezet. Zowel de docent als leerling worden stapsgewijs naar die doelstellingen geleid met behulp van de TASC-wheel methode (Thinking Actively in a Social Context). Door de aangereikte beoordelingsformats die gebaseerd zijn op een combinatie van formatief en summatief evalueren worden de leerlingen beter voorbereid op de eindtaak en hun toekomst.

5

Naam student:	Melanie van den Berg
School:	Cals College
Opdrachtgever:	Marja Geerlof
Begeleider:	Patricia de Hoog (HU)
Titel:	Spreekvaardigheid Engels in de onderbouw

Beschrijving:

Naar aanleiding van een gemis aan spreekvaardigheid op mijn school heb ik onderzoek gedaan naar spreekvaardigheid in de onderbouw. Ik heb opdrachten ontworpen die leerlingen uitdagen om creatief te zijn, van elkaar te leren, veel Engels te spreken en vooral in te zien dat het spreken van een taal ontzettend gaaf is! De leerlingen hebben keuzevrijheid; hebben bij elke opdracht hulp; werken met feedbackformulieren om te kunnen groeien en werken met taal die zij in de praktijk in kunnen zetten. De mooiste opbrengst is dat de leerlingen zichtbaar genoten hebben van het maken van bijvoorbeeld een 'sightseeing tour' en met zoveel plezier aan de slag zijn gegaan dat zenuwen en twijfel de kans niet kregen. Met dit product heb ik spreekvaardigheid weer in de spotlights gezet en leerlingen laten ontdekken dat het leren van een taal enorm leuk is!

6

Naam student:	Milou Dronkert
School:	Scala College
Opdrachtgever:	Shera Gerber
Begeleider:	Caroline van Leeuwen (HU)
Titel:	Leerdoelenden gecombineerd met de huidige Engelse lesmethode

Beschrijving:

Het Scala College wil graag binnen twee jaar overstappen op gepersonaliseerd leren. Om dit uiteindelijk te kunnen verwezenlijken heb ik onderzoek gedaan naar leerdoelenden in de literatuur en in de praktijk bij docenten en havo-1-leerlingen op het Scala College. Gebaseerd op de conclusies uit het praktijk- en literatuuronderzoek is er een bijpassend onderwijsproduct gecreëerd. Dit product bestaat uit een lesplanning voor twee weken volgens het leerdoelenden dat als pilot is uitgevoerd bij een eerste klas HAVO met bijpassend lesmateriaal. Uit de resultaten is gebleken dat het product heeft voldaan aan de wensen van de docenten en de leerlingen.

7

Naam student:	Robin de Leeuw
School:	Lek en Linge
Opdrachtgever:	Gert Komduur
Begeleider:	Monique van 't Land – van Holst (HU)
Titel:	Chatbot en formatieve toetsen

Beschrijving:

Sinds ik in aanraking kwam met het idee “chatbots in de klas” ben ik betrokken gebleven bij de ontwikkeling die vanuit Helpr voortvloeit. In dit onderzoek heb ik de chatbot gekoppeld aan een formatieve toets en vervolgens de toegevoegde waarde onderzocht. Op deze manier kwamen technische mankementen, foutieve vraagstellingen, maar vooral missende vaardigheden bij leerlingen boven water. Dit is niet erg en maakt juist duidelijk wat leerlingen nodig hebben, namelijk een vragende houding. Wanneer dit goed uitpakt, hoeft de docent niet meer dezelfde vragen te beantwoorden. De docent kan dan meer aandacht geven aan de leerling die het echt nodig heeft.

Toelichting bij overzicht 2: Workshops en presentaties uitgevoerd door experts uit de scholen en de instituten

1

Door:	René Kneyber
Thema:	formatief handelen, functioneel toetsen en het langetermijnleren

We willen graag dat leerlingen niet alleen voor de korte termijn, maar ook voor de lange termijn iets opsteken. Helaas draagt de manier waarop we leerlingen toetsen, en onze lessen inrichten daar niet aan bij. René Kneyber behandelt in deze workshop diverse principes die eraan kunnen bijdragen dat leerlingen niet alleen de leerstof beter onthouden, maar deze ook gemakkelijker kunnen toepassen in nieuwe situaties en bij andere vakken.

2

Door:	René Kneyber
Thema:	formatief handelen vormgeven met diagnostische vragen

Als we de voordelen willen benutten van formatief handelen dan zullen we dit elke les en wellicht een aantal keer per les moeten doen. Maar hoe geef je dit handig vorm zodat je ook echt iets kunt met deze informatie? Daar hebben we het niet alleen over tijdens deze workshop, maar we gaan er ook mee aan de slag!

3

Door:	Bob Koster, lectoraat werkplekleren Fontys Hogeschool
Thema:	verdiepend leren op de werkplek volgens de methode van het “Transformatorhuisje”

Het beroep van leraar is complex. Het leren van het beroep is nog complexer. Het leren van het beroep op de werkplek is complexer dan complex!! Om dat leren op de werkplek inzichtelijk te maken hebben we, een groep instituuts- en schoolopleiders in Brabant, het “Transformatorhuisje” ontwikkeld.

In de workshop wordt dit huisje op een levendige manier toegelicht. Deelnemers leggen een link met hun eigen praktijk van leren op de werkplek. Elementen uit het ‘huisje’ zoals de verbinding van theorie en praktijk worden uitgewerkt. De workshop is gericht op schoolopleiders, instituutsopleiders én studenten.

De workshop sluit naadloos aan bij het thema van de conferentie: Hoe maak je leren zichtbaar? De workshop wordt verzorgd door Bob Koster, lector werkplekleren bij de tweedegraads lerarenopleiding in Tilburg en Judith Stappers, instituutsopleider bij de AOS in West-Brabant en lid van de kenniskring van het lectoraat werkplekleren.

4

Door:	Lisette Munneke, lectoraat methodologie van het praktijkgericht onderzoek HU
Thema:	vraagarticulatie en doorwerking van onderzoek

Goed praktijkgericht onderzoek is naast grondig en ethisch verantwoord ook relevant voor de praktijk. Maar hoe zorg je voor die relevantie? Hoe kan onderzoek vanaf het moment van vraagarticulatie, direct doorwerking hebben in de praktijk die onderzocht wordt? Binnen het lectoraat methodologie van praktijkgericht onderzoek doen we onderzoek naar hoe je op zo'n manier onderzoek kunt doen dat er vanaf de start ook impact is van een onderzoek op het praktijkvraagstuk. Dat start al bij de vraagarticulatie en het opzetten van het onderzoek.

In deze workshop willen we met de deelnemers aan de slag gaan rondom vraagarticulatie en doorwerking. Hoe zorg je voor een vraag die relevant is voor de dagelijkse praktijk van onderwijsprofessionals in scholen, die gedeeld wordt door alle betrokkenen en uiteindelijk geschikt is voor praktijkgericht onderzoek? Hoe kun je op een goede en handige manier leer-, maak- en veranderdoelen combineren met kennisdoelen? We gaan aan de slag met verschillende modellen die binnen het lectoraat ontwikkeld zijn om bijvoorbeeld academische werkplaatsen binnen scholen te helpen.

5

Door:	Lectoraat Kunst en Professionalisering bij HKU: Bart van Rosmalen, Anouk Saleming, Annemiek Vera en Peter Rombouts
Thema:	muzisch perspectief op docentschap

Goed werk leveren, dat is wat je wilt! Iedere docent wil zijn leerlingen inspireren en een bijdrage leveren aan beter onderwijs en betere schoolorganisaties. Maar hoe doe je dat, als de werkdag voorbij vliegt en er meer gepraat wordt óver hoe het anders moet dan dat men het daadwerkelijk anders dóét? Het muzisch perspectief breekt daardoorheen! Het opent een nieuwe creatieve manier van kijken en de kans om voorbij normale scheidlijnen en restricties te denken. Het wakkert plezier in het lesgeven aan door interventies te doen in de gewoonte en ruimte te geven aan persoonlijke drijfveren. Maak tijdens deze workshop kennis met muzische werkvormen die jouw professionele ontwikkeling kunnen versterken.

6

Door:	David van Alten, docent geschiedenis op het Cals College / onderzoeker UU
Thema:	leren zichtbaar maken in een flipped classroom

Uit onderzoek blijkt dat flipping the classroom (ftc), waarbij leerlingen als huiswerk de les voorbereiden met bijvoorbeeld een korte instructievideo en in de les deze kennis actief toepassen, kan leiden tot betere leerresultaten. In deze workshop neemt onderzoeker en docent David van Alten je mee naar de volgende thema's: (1) Wat weten we eigenlijk over ftc onderzoek? (2) Hoe maak je als docent het leren zichtbaar in de huiswerkvideo's voor de leerling én de docent? (3) Hoe sluit je de les aan op de huiswerkvideo's en maak je het leren zichtbaar? Laat je met theoretische en praktische voorbeelden inspireren voor je eigen lespraktijk!

7

Door:	Gijs Bos en Oscar Elsendoorn, docenten op het Amadeus Lyceum
Thema:	RTTI – het meten en verbeteren van leerprocessen

RTTI brengt scherp en transparant vier te onderscheiden cognitieve niveaus van leren in kaart. RTTI maakt de leerprocessen van leerlingen inzichtelijk en werkt binnen de school als motor voor onderwijsontwikkeling.

Met RTTI wordt de toetskwaliteit verbeterd en iedere evaluatie formatief. Het evaluatiemoment, een opdracht/toets, als tastbaar begin- en eindpunt van het leerproces dat direct een concrete diagnose oplevert voor zowel school, sectie, team, mentor, docent als leerling.

8

Door:	Thijs Spook, docent muziek op De Werkplaats Kindergemeenschap
Thema:	Ludodidactiek, de docent als ontwerper van leergedrag

Ludodidactiek is het ontwerpen van 'leren' op basis van gameprincipes. We gebruiken het instrumentarium van gamedesign om overdrachtssituaties vorm te geven. Daarbij kijken we niet alleen naar elementen uit games maar nemen we ook het ontwerpproces mee. In de workshop maak je kennis met de basisprincipes, behandelen we diverse ontwerpmoedellen en nemen we een kijkje in de praktijk.

9

Door:	Cees Gouw, docent LO op het Christelijk Lyceum Veenendaal
Thema:	maatwerk-leren

Het Christelijk Lyceum Veenendaal (CLV) biedt Maatwerk-leren aan. Dat houdt in dat een leerling, na een motivatiebrief en een gesprek met een coach, ruimte kan krijgen voor zijn/haar talent. Dit betekent dat de leerling die versnelt, verbreedt, extra vakken volgt, topsport bedrijft of een ander talent wil benutten, een persoonlijk rooster kan maken. Maatwerk-leren is er ook voor die leerlingen die een vertraging hebben opgelopen en ruimte nodig hebben voor zichzelf of graag meer tijd aan een 'zwakker' vak willen besteden. Maatwerk-leerlingen worden in dit proces begeleid door een coach die hen regelmatig spreekt over de voortgang. Maatwerk-leerlingen zijn eigenaar van hun eigen leerproces en leren bewust keuzes te maken die hun ontwikkeling ten goede komt. Maatwerk-leerlingen gebruiken Magister voor het registreren van hun maatwerkrooster. Via een optie in Magister kunnen zij zelf aangeven welke andere activiteiten zij ondernemen dan de les die op hun rooster staat. Afdelingsleider, coach, docent en het meldpunt (voor de absentiecontrole) kunnen zien waar een maatwerk-leerling zich bevindt en wat hij/zij doet.

10

Door:	Caroline Soesbergen, docent Nederlands op het Christelijk Lyceum Veenendaal (CLV)
Thema:	Expeditie CLV

In september 2018 is het CLV gestart met Expeditie CLV. Wie zich aanmeldt voor Expeditie CLV, volgt één dag per week projectonderwijs. De vakken Nederlands, wiskunde, geschiedenis (onder voorbehoud), maatschappijleer, CKV en Engels zorgen iedere dinsdag voor een afwisselend vakoverstijgend programma, waarin zelfstandigheid, creativiteit en vrijheid om mee te bepalen in wat je wilt leren centraal staan. In een hechte klas en met de mentor altijd dichtbij, ontwikkelen leerlingen belangrijke vaardigheden en verbreden ze hun horizon. Expeditie CLV is een goede voorbereiding op het examen en op de vervolgstudie aan het HBO. Hoe zet je deze vorm van projectonderwijs op en wat zijn de valkuilen die je onderweg tegenkomt?

11

Door:	Anne Kouwenberg, docent Engels op het Minkema College
Thema:	Inzet van apps in de klas

Deze workshop laat je kennismaken met de interactieve website LessonUp. LessonUp is een handige website die je kunt gebruiken voor (les)presentaties met slides. Presentaties via deze site geven je de mogelijkheid tot directe feedback op het leerrendement, door middel van bijvoorbeeld open en meerkeuzevragen, afbeeldingen, woordweb en sleepvragen. De presentaties zijn tevens eenvoudig te delen, informatief of als huiswerk.

We kijken naar hoe je LessonUp gebruikt en welke tools je kunt inzetten via de website. Het meenemen van een device is handig voor deze workshop voor de interactieve ervaring.

12

Door:	Nina van Stokkum, Sietske Zijlstra, studenten Universiteit Utrecht
Thema:	begeleiding startende leraren

Nina van Stokkum

Het project “begeleiding startende leraren” (BSL) is opgestart om de hoge uitstroom van beginnende docenten te beperken. Deelnemende scholen worden gestimuleerd om inductiebegeleiding van drie jaar aan te bieden aan hun startende docenten. Omdat iedere school zijn eigen draai aan de inductiebegeleiding mag geven, bieden de deelnemende scholen verschillende soorten activiteiten aan. Hierdoor zit er veel verschil in de mate van keuzevrijheid die de docenten ervaren. In mijn thesis onderzoek ik welke keuzes, die starters kunnen maken binnen deze activiteiten, leiden tot betekenisvolle activiteiten en hoe dit de starters motiveert.

Sietske Zijlstra

Voor mijn masterthesis doe ik onderzoek naar de aansluiting van de leraren-opleiding en het inductieprogramma voor zij-instromers in het voortgezet onderwijs. Dit bekijk ik vanuit het perspectief van schoolopleiders en zij-instromers zelf. Het doel van inductieprogramma's is om het gat tussen de opleiding en de praktijk te verkleinen of dichten, om hiermee de uitstroom uit het onderwijs drastisch te verminderen. Met mijn onderzoek hoop ik in kaart te brengen of dit door de zij-instromers en schoolopleiders ook zo ervaren wordt en welke eventuele pijnpunten bij de start in het onderwijs worden ervaren.

13

School/instituut:	Diversen
Thema:	Docentonderzoekers presenteren de resultaten van hun praktijkgericht onderzoek in hun school (zie overzicht 3)

Toelichting bij overzicht 3: Praktijkonderzoek uitgevoerd door docentonderzoekers op de AOS-scholen

1

School:	Amadeus Lyceum
Onderzoeker:	Marloes Artz
Begeleider:	Itzel Zuiker (UU)
Titel onderzoek:	Creativiteit en woordenschatverwerking, een handreiking voor creatieve schrijftaken in moderne vreemde talenonderwijs (mvt).

Beschrijving:

Dit onderzoek richt zich op twee thema's binnen eigentijds moderne vreemde talenonderwijs (mvt), namelijk creativiteit en woordenschatverwerking. Het hoofddoel van dit onderzoek is het in gebruik nemen van een bruikbare handreiking voor het ontwerpen van creatieve schrijftaken binnen mvt – onderwijs. Op basis van literatuuronderzoek is een eerste versie van de handreiking ontworpen. In de tweede fase van het onderzoek is de handreiking in gebruik genomen en zijn zowel vanuit docentenperspectief als leerlingenperspectief de ervaringen met respectievelijk de handreiking en met twee daarop gebaseerde schrijftaken in kaart gebracht. Op basis hiervan is de handreiking aangepast in gebruik genomen door mvt-docenten op het Amadeus Lyceum.

2

School:	Het Baarnsch Lyceum
Onderzoekers:	Monique van der Linden en Charlotte George
Begeleider:	Karin Look (UU)
Titel onderzoek:	Formatief lesgeven

Beschrijving:

Op Het Baarnsch Lyceum is het aantal summatieve toetsen per vak teruggebracht tot zes toetsen per schooljaar. Dit riep bij lesgevende docenten vragen op. Zouden leerlingen nog gemotiveerd zijn, hoe kunnen vorderingen gemeten worden, hoe krijgen leerlingen en docenten inzicht in het leerproces? Bovendien is de verwachting dat het terugbrengen van het aantal summatieve toetsen een andere didactische aanpak met zich meebrengt. Daarnaast zal er binnen het docententeam, schoolleiding en bij leerlingen en hun ouders een ander denkproces ten aanzien van de waarde van becijfering gerealiseerd moeten worden. Ons onderzoek richt zich op 'of (en hoe) formatief toetsen, evalueren of lesgeven hierin een rol kan spelen.'

3

School:	Cals College
Onderzoekers:	Maaïke Henken en Anouk Engbers
Begeleider:	Claudy Oomen (UU)
Titel onderzoek:	Invloed autonomie op motivatie havo-4-leerlingen bij lessen maatschappijleer

Beschrijving:

Maaïke Henken en Anouk Engbers, docenten maatschappijleer aan het Cals College, hebben afgelopen jaar een project ontwikkeld waarin de autonomie van de leerling centraal stond. De docenten hebben diverse interventies uitgevoerd. Leerlingen konden bijvoorbeeld kiezen welke vier van de zes theorielessen ze wilden volgen. Ook konden ze beslissen met wie ze aan het project wilden werken, hoe lang ze eraan wilden werken en ook de vorm waarin ze hun opdracht wilden presenteren/verslagleggen mochten ze zelf bepalen. Hoe dit van invloed is geweest op hun motivatie wordt nu geanalyseerd aan de hand van interviews.

4

School:	Christelijk College Groevenbeek
Onderzoeker:	Gonda Verhagen
Begeleider:	Sabine van den Brink (HU)
Titel onderzoek:	'Eigenlijk doen we dit veel te weinig'; Een onderzoek naar het versterken van onderzoeksvaardigheden van leerlingen uit atheneum 3

Beschrijving:

Groevenbeek wil graag meer aandacht in het curriculum van vwo voor onderzoeksvaardigheden. In het bovenbouwteam is hier in de vorm van een professionele leergemeenschap (PLG) al een begin mee gemaakt, maar in de onderbouw wordt hier nog weinig aandacht aan besteed. Dit onderzoek probeert hier verandering in te brengen door leerlingen uit 3 atheneum een onderzoeksproject te laten doorlopen voor het vak Nederlands. De focus van de lessenserie die hierbij hoort, ligt op het aanleren van het bedenken van een goede onderzoeksvraag en het beoordelen van de betrouwbaarheid van bronnen.

5

School:	Christelijk College Groevenbeek
Onderzoekers:	Gerike van Donkersgoed en Willemijn Schuiling
Begeleider:	Sabine van den Brink (HU)
Titel onderzoek:	Een reflectietool om eigenaarschap in de geschiedenisles te bevorderen.

Beschrijving:

Groevenbeek is begonnen met een nieuw onderwijsconcept "Groevenbeek Eigen" met als hoofddoel: 'het ontwikkelen van eigenaarschap bij leerlingen'. Om eigenaarschap bij leerlingen te ontwikkelen zijn er volgens Conley en French negen elementen van cruciaal belang. Vanuit deze literaire onderbouwing is gekeken naar de vaardigheden van de Groevenbeek Eigen leerlingen waarbij naar voren kwam dat er op het gebied van reflecteren de grootste winst valt te behalen. Er is vervolgens een reflectietool voor leerlingen ontwikkeld op basis van de theorieën van Gibbs, Johns, Driscoll en Borton, om daarmee de leerling een stap verder te brengen in hun ontwikkeling naar eigenaarschap.

6

School:	Christelijk Lyceum Veenendaal
Onderzoeker:	Inge Boef
Begeleider:	Sela Zorlu (HU)
Titel onderzoek:	Sociaal welbevinden onder havo-3-leerlingen

Beschrijving:

Met mijn onderzoek breng ik het sociaal welbevinden van leerlingen in havo 3 in kaart aan de hand van de groepsvorming gedurende het schooljaar. Daarmee beantwoord ik de onderzoeksvraag: hoe ervaren leerlingen in havo 3 hun actuele sociale welbevinden in de groep gedurende de ontwikkeling van de groep in het cursusjaar?

Om te kunnen leren, ontwikkelen en groeien is het van belang dat de leerling zich prettig voelt op school. Het ervaren van veiligheid in de eigen groep is hiervoor een belangrijke voorwaarde.

Een klasgroep ontwikkelt zich gedurende het schooljaar. Dit onderzoek wil nauwkeuriger in beeld brengen hoe het sociaal welbevinden ervaren wordt door leerlingen gedurende deze groepsontwikkeling. Opbrengst van dit onderzoek kan zijn dat mentoren van havo 3 meer inzicht krijgen in wat de groepsontwikkeling nodig heeft om het sociaal welbevinden te bevorderen dan wel consolideren.

7

School:	Christelijk Lyceum Veenendaal
Onderzoeker:	Margriet Dielemans
Begeleider:	Sela Zorlu (HU)
Titel onderzoek:	De voorspellende waarde van cijfers. Een onderzoek naar de overgang van klas 3 naar klas 4 op de havo

Beschrijving:

In dit onderzoek worden de resultaten aan het einde van klas 3 en 4 per vak vergeleken om te zien of de cijfers aan het einde van klas 3 een voorspellende waarde hebben voor de resultaten aan het einde van klas 4. Docenten gebruiken doorgaans de cijfers van het eindrapport om te bepalen of een leerling kans van slagen heeft voor hun vak in het volgende leerjaar. Uit dit onderzoek blijkt echter dat de cijfers uit klas 3 nauwelijks voorspellende waarde hebben voor de kansen in klas 4. Informatie waar we als school zeker iets mee zullen moeten doen.

8

School:	Minkema College
Onderzoekers:	Dennis Bos en Heleen Groenenboom
Begeleider:	Ada Kool (UU)
Titel onderzoek:	Motivatie ?!

Beschrijving:

Gebrek aan motivatie bij leerlingen is een herkenbaar probleem in het onderwijs. Stel dat je als docent inzet op de drie basisbehoeften van de leerling: competentie, autonomie en verbondenheid, in de vorm van het aanbieden van verschillende leerroutes, verbetert die motivatie van havo-4-leerlingen dan?

9

School:	ORS Lek en Linge
Onderzoekers:	Christiaan van Boggelen en Pieterneel Spaan-van Braak
Begeleider:	Itzel Zuiker (UU)
Titel onderzoek:	Persona's in het onderwijs

Beschrijving:

In een tijd waarin het nieuws, de politiek en de peergroup steeds meer verschillen benadrukken wordt het een uitdaging voor leerlingen om de dialoog aan te gaan met medeleerlingen die een andere mening hebben. Dit ontwerponderzoek richt zich op het ontwikkelen van een tool waarmee docenten leerlingen kunnen stimuleren om zich te verplaatsen in een ander. Om dit doel te bereiken zijn een twaalfstal zogenaamde persona's ontwikkeld. Deze persona's zijn getest in interviews met leerlingen en aangepast op basis van die gesprekken. Vervolgonderzoek is nog nodig om de tool systematisch te evalueren voor gebruik in de les.

10

School:	UniC
Onderzoekers:	Evelien Jacobs en Margit Pothoven
Begeleider:	Karin van Look (UU)
Titel onderzoek:	Het portfolio op UniC

Beschrijving:

Op UniC staan de kernwaarden eigenheid, verbondenheid en autonomie centraal. Er wordt veelal 'digitaal geleerd' en formatief gewerkt. Vanuit deze waarden en werkwijzen bestaat al een tijd de wens een leerlingenportfolio in te voeren. In dit onderzoek staat centraal wat er kan worden verstaan onder een portfolio en welke variant het beste bij de school past. Zodoende luidt de hoofdvraag: welke vorm van een digitaal portfolio past bij UniC? Een portfolio waar de leerling écht eigenaar is en centraal staat lijkt het beste te passen. Ook wordt de nadruk niet op resultaten gelegd, maar op de ontwikkeling van de leerling.

11

School:	Vathorst College
Onderzoekers:	Elze Piek-Meijer en Judit Hodos
Begeleider:	Sabine van den Brink (HU)
Titel onderzoek:	“Nee, dit is gewoon echt een vwo leerling.” Onderscheid havo/vwo leerling (met oog op determinatie).

Beschrijving:

“Nee, dit is gewoon echt een vwo leerling.” Na de derde klas havo/vwo stromen leerlingen door naar 4 havo of 4 vwo. Om inzicht te krijgen in de determinerende criteria die docenten toepassen zijn docenten geïnterviewd. Daarnaast zijn good practices bestudeerd om antwoord te geven op de vraag: “hoe docenten determineren bij de verschillende schoolvakken”. Deze twee aanpakken en een verdere studie naar determinatie, leerlingprofielen en taxonomieën leveren hopelijk een gemeenschappelijke taal op en een transparant determinatieproces.

12

School:	Werkplaats Kindergemeenschap
Onderzoekers:	Don van Ruiten en Matthijs Hendriks
Begeleider:	Ada Kool (HU)
Titel onderzoek:	Werkplaats portfolio, dataonderzoek doorstroom onderbouw mavo naar klas 3 mavo.

Beschrijving:

In de afgelopen tien jaar startten gemiddelde 111 leerlingen in één van de vier mavo/havo-brugklassen van De Werkplaats. In diezelfde periode stroomden jaarlijks gemiddeld 55 leerlingen door naar mavo 3. Het overgrote deel daarvan kwam uit een mavo/havo-brugklas. Dit aantal leerlingen in mavo 3 is beduidend minder dan het aantal derdeklassers in de andere afdelingen. Om de oorzaak van deze cijfers te achterhalen is er een dataonderzoek uitgevoerd, waarbij een aantal factoren dat mogelijk van invloed kan zijn op de doorstroom onder de loep is genomen. Er is gezocht naar gemeenschappelijke kenmerken van die leerlingen die vanuit de mavo/havo-brugklassen uiteindelijk niet terecht zijn gekomen in mavo 3.

School:	Werkplaats Kindergemeenschap
Onderzoeker:	Stefan Rutenfrans
Begeleider:	Ada Kool (HU)
Titel onderzoek:	Didactisch coachen

Beschrijving:

Didactisch coachen is een planmatige en doelgerichte wijze van coachen en feedback geven door de leraar, op een manier die motivatie verhogend en leer bevorderend werkt. Het afgelopen schooljaar hebben wij onderzocht in hoeverre het onze medewerkers (docenten) lukt om onze werkers (leerlingen) op deze manier te begeleiden. Tijdens deze presentatie wordt een aantal principes van didactisch coachen toegelicht en worden de resultaten en conclusies van het onderzoek gepresenteerd. We nodigen je uit om jezelf af te vragen: "Ben ik een goede didactische coach?"

